

יבמות נו

משה שווערד

1. רש"י על יבמות דף נו/א

קנה לכל – [1] באחד מן הביאות גרועות הללו קנה לה לכל דבר ואוכלת בתרומה מיד אם כהן הוא אפי' הלך למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה:

2. תוספות מסכת יבמות דף נו עמוד א

לדברים האמורים - אף על גב דכל שאר דברים כתובים נמי בפרשה כדדרשינן כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר כיון דביאת שוגג לא קני בעלמא סברא הוא דלא רבייה אלא לדברים המפורשים בפרשה בהדיא כגון לירש בנכסי אחיו דכתיב יקום על שם אחיו לנחלה ולפטור אשת אחיו מן היבום דכתיב לו לאשה ולא לאחיו לאשה דפקע מינה זיקת אחיו ולפטור צרתה דכתיב בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים דהנהו דברים הוו לאוקמיה במקום בעל אבל בתרומה לא אכלה ע"י ביאה גרועה ולא יורשה ולא מיטמא לה ולא מיפר נדריה דהיינו לאלומי מבעל אבל מן הנשואין זכאי בכלהו דלא הוי אלא לאוקמיה במקום בעל דילפינן מהני דכתיבי [2] ולא פליגי אלא בביאת שוגג וכיוצא בה אבל בהעראה דקניא נמי בעלמא וביאה היא לכל דבר לא פליגי בה ומה שקבע מחלוקתן כאן אמתני' דאחד הגומר ואחד המערה לאו משום דעלה פליגי אלא משום דמסיים בה קנה דקאי נמי אביאת שוגג כן נראה לר"י ובירושלמי איכא פלוגתייהו ואיכא דמוקי פלוגתייהו בהעראה.

3. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נו עמוד א

מאי קנה אמר רב קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפטור אשת אחיו מן היבום. יש שפי' דכיון דמייתי לה תלמודא גבי הא פסקא דאחד המערה ואחד הגומר קנה, דפלוגתא דרב ושמואל בבא על יבמתו בהעראה וכן הביאונה בירושלמי גבי מערה, ואין הפי' זה נכון כפי שיטת גמרא שלנו, דהא אמרינן לקמן אליבא דשמואל כל ביאה שהבעל מאכיל היבם מאכיל, והבעל מאכיל הוא בהעראה שהרי רבתה תורה אשה לבעלה שהוא קונה בהעראה כדאמרינן לעיל דבכל התורה כולה רבתה תורה העראה כגמר ביאה, אלא ודאי דפלוגתא דרב ושמואל אינו בהעראה דהתם ודאי כיון דבכל דוכתא חשיבא כגמר ביאה ה"נ אם הערה ביבמתו במתכוין אשתו היא לכל דבר לירשה ולהטמא לה ולהאכילה בתרומה, ופלוגתייהו כשבא עליה אפילו כדרכה במזיד או בשוגג דבעלמא לא קנה אלא דהכא רבינהו רחמנא ומ"מ ביאה גרועה היא, ומש"ה סובר שמואל דלא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה אבל לא להאכילה בתרומה, ורב סבר דכיון דרבייה רחמנא הרי היא אשתו אפילו לתרומה.

4. שערים מצויינים בהלכה

דף נו. רב אמר קנה לכל כו'. פרש"י באחד מן הביאות גרועות הללו, קנה לה לכל דבר, ואוכלת בתרומה מיד אם כהן הוא, ואפי' הלך למדינת הים, ולא בא עליה ביאה גמורה. וכ"כ התוס' דקאי ארישא דמתני' דמיירי בביאת שוגג ומזיד כו', אבל אם בעל בהעראה, בזה לא פליגי רב ושמואל, דביאה היא לכל דבר, ומה שקבעו הש"ס אפיסקא אחד המערה כו', לאו משום דקאי עלה, אלא משום דמסיים בה קנה. וכ"כ הריטב"א דיש מפרשים דקאי על אחד המערה כו' ואינו כן, והוכיח מגמ' דלקמן. וכ"כ הרשב"א והתוס' הרא"ש. וכן הרמב"ן כתב, דאין לפרש הגמ' אלא בביאת שוגג ומזיד, אבל במערה ודאי כגומר היא, וקי"ל כרב דאמר קנה לכל. ובמה שהביאו התוס' דברי הירושלמי דמוקי פלוגתייהו דרב ושמואל על העראה, הרמב"ן מפרש לה בהעראה בביאת שוגג ומזיד ואונס, אבל גמר ביאה אפי' אם גרועות קנה לכל.

5. כלי חמדה בפרשת כי תצא (אות יג אות קטן א): רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה וכו'.

כתב הכלי חמדה בפרשת כי תצא (אות יג אות קטן א) דרב ושמואל כאן הם לשיטתייהו לקמן (צב ע"ב) דפליגי אי קידושין תופסין ביבמה וכן לקמן (צו ע"ב) דפליגי אי שומרת יבם הוי כאשת איש.

וסברת מחלוקתם היא מה שחקרו האחרונים בענין מצות יבום: [1] אי הוא קנין חדש שקונה יבם את יבמתו, ומיתת הבעל התירה לגמרי, ורק מחמת זיקת יבמין נאסרה לשוק בלאו, וכשמיבם היבם קנאה, [2] או דילמא דכשמת הבעל ואין לו בנים לא התירה המיתה לגמרי, ונשאר בה עדיין איסור אישות וקנינו דבעל, שמחמת זה זקוקה ליבם, וכשמיבם אותה היא אשתו מחמת קידושין דאחיו המת.

וזהו היא מחלוקת רב ושמואל, דרב ס"ל כהצד השני דלא נפקע עדיין כל האישות וקנינו דהבעל, וע"כ ס"ל דאין קידושין תופסין ביבמה, דלא הוי כשאר חייבי לאוין, וכן ס"ל דשומרת יבם הוי כאשת איש, וכן ס"ל כאן דקנה היבם הכל. משא"כ שמואל ס"ל כהצד הראשון דקידושי הבעל נפקע לגמרי במיתתו, וקנין היבם הוא קנין חדש, וע"כ ס"ל דהשומרת יבם אינה כאשת איש וקידושין תופסין בה כשאר חייבי לאוין, וקנין היבם כאן אינה קונה רק לדברים האמורים בפרשה. ועיי"ש שהאריך בזה עיי"ש.

6. תוספות ישנים מסכת יבמות דף נו עמוד א

לאלומי מבעל לא. וה"ה דהוה מצי למימר דאיכא בינייהו ליררשה וליטמא לה דלשמואל כיון דלא אלימא מבעל לא ירית לה ולא מיטמא כמו בעל גופיה באשתו ארוסה:

7. תוספות מסכת יבמות דף נו עמוד א

מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת - וא"ת ואמאי אוכלת וניחוש לסימפון שהרי לא בדקה שלא הספיק לכונסה עד שנתחרש וא"כ אינה זקוקה לו ולקמן נמי דקאמר דגזרינן נישואין דחרש אטו קידושין תיפוק ליה משום סימפון ולר' נתן נמי אמאי אוכלת ואור"י דלא חיישינן לסימפון אלא כשיכול הדבר להתגלות שיש סימפון ויהיו קידושי טעות אבל הכא דנתחרש לא חיישינן שמא יתפקח וימצא סימפון.

8. שערים מצויינים בהלכה

כל ביאה שהבעל מאכיל בה, יבם מאכיל בה. פירש"י כגון ביאת חופה. כוונת רש"י משום דאמרינן במס' כתובות (נו:): דמה"ת גם ארוסה בת ישראל שנתקדשה לכהן אוכלת בתרומה, אלא דרבנן אסרו לה לאכול משום גזירה, עיי"ש, ולכן פירש דהכא מיירי בביאת חופה. והתוס' פירשו דאי ביאה רק אירוסין עושה כדאיתא במס' קידושין (י.), א"כ כל ביאה שהבעל מאכיל בה ע"י חופה שלאחריה קאמר. והרשב"א והריטב"א כתבו דאין צריך

9. תוספות מסכת יבמות דף נו עמוד א

כל ביאה שהבעל מאכיל בה - אי ביאה אירוסין עושה אר"י דכל ביאה שהבעל מאכיל בה ע"י חופה שאחריה קאמר.

10. חדושי הרמב"ן על מסכת יבמות דף נו/א

והא דאמרינן כל ביאה שהבעל מאכיל בה לאו בביאה בלחוד אלא כל ביאת קדושין שהבעל מאכיל בשבילה על ידי חופה יבם מאכיל בה, אי נמי כגון שהכניסה לחופה ובא עליה לשום קדושין שבביאה זו נעשית נשואה ומאכיל בה:

11. משנה למלך על הלכות אישות פרק י הלכה ב

ומשתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה. ... ונסתפקתי אי בעינן שיהיו קידושין קודמין לחופה אבל אם קדמה החופה אף שאחר כך קידש מ"מ לא מהני החופה הקודמת להחשיבה כנשואה או דלמא כל שהיה שם חופה וקידושין הרי היא כנשואה ואף אם קדמה החופה לנשואין. ולכאורה הצד הראשון נראה יותר דבעינן שיהיו קודמין הקידושין לחופה דאי לא הו"א לה החופה כמאן דליתא. אך ראיתי להרמב"ן בחידושיו אהא דאיבעיא לן בפ"ק דקידושין (דף י') תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ואמרינן דנפקא מינה לכ"ג דלא קני בתולה בביאה. והקשה דלו יהיה תחילת ביאה קונה הרי קי"ל בפרק הבא על יבמתו (נ"ט.) דבטר נישואין אזלינן ואם כן אסור לכונסה דהו"ל בעולת עצמו. ותירץ דמיירי בשכנסה לחופה בלא קידושין וקדשה בביאה דכיון שקנאה בביאה נעשית כאשתו לכל דבר והיא נשואה גמורה בתחילת ביאה. וכבר הובא תירוץ זה בדברי הריטב"א בחידושיו שם בקידושין יע"ש. שמעיל מינה דחופה הקודמת לקידושין מהני. ועיין בתשובת משאת בנימין סימן צ' שכתב דחופה דקודם קידושין לא קנה כלום וכו'...

12. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נו עמוד א

אמר לך שמואל אימא הכי ולא הספיק לכנסה וכו'. לאו למימרא דחסורי מחסרא דא"כ הוה אמרינן הכי בהדיא, אלא פרושי מפרש דכי קתני סיפא מת ונפלה לפני יבם אוכלת, ה"ק שאם כנסה ומת ונפלה לפני יבם אוכלת ולא חשיב מיתתו כאילו לא הספיק לכונסה.

13. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נו עמוד א

קשיא. פי' ולא הוה תיובתא דסוף סוף ברייתא כפשטה משובשת היא ותירוצי בעיא ודלמא אינה אוכלת קתני, והלכתא כרב, חדא דהלכתא כותיה באיסורי ועוד דשמואל סליק בקושיא.

14. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נו עמוד א

קסבר ר' נתן נשואי חרש מאכילין בתרומה ולא גזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש. פי' דשורת הדין נשואי חרש ביבמה מאכילין ואפילו מדרבנן דהא קני לה קנין גמור וליכא משום שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה כיון שהכניסה לביתו ממש והכניסה לחופה [שפיר] דמי ואפילו למשנה אחרונה, ואי משום סימפון הא ודאי לאו בר הכי דליחוש להא, ואי משום שמא יתפקח ויבדוק וימצא בה סימפון הא מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרינן בה, אלא דרבנן סברי דגזרי' נשואי חרש אטו קדושין ורבי נתן סבר דלא גזרינן.

15. שערים מצויינים בהלכה

שביק להו לרבנן עד דמסיימי מילתייהו והדר פליג עלייהו. כבר הבאנו בקונטרס תורת הלימוד (אות ד) מהא דתנן במעלות החכמה (אבות פ"ה), שלא יכנס לתוך דברי חבריו, ואפ"ה מצינו בכמה מקומות בש"ס שהפסיקו והקשו אע"ג דלא מסיים דבריו, וכתב בשטמ"ק (כתובות מח.) דכלל בדינו כשיש קושיא גדולה בברייתא או במאמר האמורא כאופן שאין מבינים כלל, אז פריך לה מיד, אבל כשיש להבין הדברים, אלא שקשה מכת דבר אחר, אז שביק אותו לסיים דבריו, ואח"כ מקשה עליו כו'.

16. תוספות ישנים על יבמות דף נו/א

הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות ודוקא הני אבל ביאת זנות דפנויה לא פסיל לה לכהן ולא משויא לה זונה, דלית דסבר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אלא לר' אלעזר ולא ס"ל כוותיה:

17. שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב הכל היו בכלל זונה. פרש"י כל הנבעלות תחת בעליהן בין באונס בין ברצון בכלל "זונה לא יקחו" הן, שהרי נבעלו בעילת זנות, והוציא לך הכתוב אשת ישראל אנוסה מן הכלל, אבל אשת כהן כדקיימא קיימא. הקשו הרשב"א והריטב"א, הרי הכתוב "זונה לא יקחו" כתיב בכהנים, ואשת ישראל לא היתה בכלל זה מעולם, ותירצו דה"ק רש"י, כל הנבעלות תחת בעליהן אשר הוטמאו נחשבות זנות וליאסר בכהנים משום "זונה לא יקחו", א"כ באשת ישראל נמי אסורה משום שזינתה ונטמאה לבעלה, וכשפרט לך הכתוב באשת ישראל שהיתה אנוסה ומותרת, מ"מ לכהנים נשארה באיסור.

18. אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה וכו' משום טומאה.

הקרון אורה עמד על דקדוק הלשון 'בעלה לוקה עליה', כאילו בא למעט אדם אחר, והלא כל עיקרו של איסור זה לא נאמר אלא כלפי הבעל?

ותירץ הגאון ר' זליג ראובן בענגיס זצ"ל (והו"ד בספר יוסף דעת) עפ"י שיטת הנודע ביהודה (מהדו"ק אבהע"ז סי' ע' ומהדו"ת אבע"ז סי' י"ב) שאיסור זה של אשת כהן שנאנסה, היות ולא נאמר בפרשת עריות, וגם אינו שוה בכל, שאינו אלא לכהנים, אין האשה מוזהרת עליו אלא הכהן לבדו (בניגוד לשאר איסורי ביאה שלמדו אזהרה גם עליה מ'הנפשות העושות'. אמנם, גם כאן אסור לה מהדין הכללי של 'לפני עיור' וכו'). ואפשר שלכך דייקו 'בעלה לוקה' לומר שהיא אינה לוקה.

19. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נו עמוד ב

מתני' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה. פי' מפני שהיא משמרת לביאה פסולה ואיסור דרבנן הוא, ובגמרא אמרי' דדוקא במשמרת לביאה פסולה דאורייתא אבל לא במשמרת לביאה פסולה של דבריהם, וכיון דכך הא דקתני הכא חלוצה אשגרת לישנא הוא דהא חלוצה מדבריהם הוא כדאיתא לעיל במכילתין ובדוכתא אחריני.

• ערוך לנר על מכות דף ב/א

הקשה הריטב"א הא חלוצה הוא רק דרבנן ולא רצו לעשותו רק חלל מדרבנן ואיך ילקה ע"ז, ותירץ דאגב גרושה נקט חלוצה, ולענ"ד י"ל כיון דעכ"פ עתה לפי מה שפסלו רבנן חלוצה לכהן רצו לפוסלו ולהזיקו שפיר לקי מן התורה, דמה לי אם רצו להפסידו ממון שיש בו דין הזמה מן התורה או אם רצו להפסידו יחוסו, ועיין בסוכה (דף כ"ג) שנראה ג"כ ככה"ג דסוכה שאסור לעלות לה מדרבנן, מן התורה לא נקראת ראוי' לשבעה:

20. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף נו עמוד ב

גמ' תניא ר"מ אומר ק"ו ומה קדושי רשות אין מאכילין קדושי עבירה לא כ"ש. מאי דפרש"י ז"ל קדושי רשות כגון ישראל שקדש בת ישראל, ברור הוא שאינו נכון, כי מה ענין ישראל שהוא זר גמור ואפילו בנשואין אין לו להאכיל ולא שייך במילתא כלל, אלא ה"פ כדפרש"י ז"ל בלישנא קמא דקדושי רשות היינו ישראל שקדש בת כהן, ואין מאכילין ר"ל שאין מניחין אותה לאכול ולא דק בלישניה, ונוסחי דוקני גרסי קדושי רשות פוסלין ואין מאכילין וכדתנן העובר והיבם והאירוסין פוסלין ואין מאכילין, והא דקתני הכא ואין מאכילין בכדי נקטי' ואגב לישנא דהתם נקטיה דהא פשיטא דישאל אינו מאכיל תרומה.

21. במשנה: אלמנה וכו' מן האירוסין לא יאכל בתרומה ר"א ור"ש מכשירין.

רש"י הביא ב' לשונות, לל"ק פליגי בבת כהן אבל בבת ישראל לכו"ע אינה אוכלת, ולל"ב פליגי אף בבת ישראל, וכ' דל"ב עיקר, ותוס' כ' דל"ק עיקר.

והנה בחזו"א סי' קל"ד מסתפק בבת כהן שנתקדשה לכהן אם אוכלת גם מכח בעלה וגם מכח אביה, או כמו דבת כהן שנתקדשה לישראל אינה אוכלת מכח אביה, ה"נ בת כהן אוכלת רק מכח בעלה. ונ' דיש לתלות זה בב' הלשונות, דל"ק דס"ל דבת ישראל אינה אוכלת לכו"ע דאין לבעל דין מאכיל כיון שמשתמרת לביאה פסולה, משא"כ בבת כהן ס"ל לר"א ור"ש דעדיין אוכלת מכח אביה וכצד הא' בחזו"א, ואינה פוסלת מחמת שמשתמרת לביאה פסולה. משא"כ הל"ב י"ל דס"ל דבת כהן שנתקדשה אוכלת רק מכח קנין הבעל ולא מחמת אביה, וא"כ שפיר פליגי גם בבת ישראל אם משתמרת לביאה פסולה אסורה בתרומה.

22. שערים מצויינים בהלכה

לר"מ דאמר משתמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה. משמע דוקא כשהיא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא, ולא לביאה פסולה דרבנן. וכ"כ הרמב"ן והרשב"א והריטב"א. וכן מבואר לקמן (נח:): דר' יוחנן סובר כן, וכן פסק הרמב"ם (תרומות פ"ז הכ"ג). אלא יקשה מהא דקתני במשנה גרושה וחלוצה כו', וחלוצה אינה אסורה לכהן אלא מדרבנן, וביארו דזהו שיגרא דלישנא דרגיל הש"ס לשנות ביחד גרושה וחלוצה, והא דמשתמרת לביאה פסולה דאורייתא דאינה אוכלת זהו מדרבנן, כן משמע בגמ', וכן מפרש התוס' (לקמן נז: ד"ה רב אמר). ועי' במנ"ח (מצוה רפג).

1. ספר בראשית פרק יב

(ט) למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך:

2. שפתי כהן על בראשית פרק יב פסוק יג

והוצרך לומר הנה אשתך לומר שהיא מותרת שאף על פי שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה ואברהם היה עתיד להיות כהן על דברתי מלכי צדק (תהלים ק"י, ד). ואפשר עוד לומר שענין מלכי צדק היה קודם ירידתו למצרים ואין מוקדם ומאוחר בתורה:

3. פסיקתא רבתי פרשה מ

דבר אחר מוריה אמר לו רבון העולמים וכי כשר אני להקריבו כהן אני שם כהן גדול יבוא ויקבלו ממני אמר לו הקב"ה כשתגיע למקום אני מקדשך ועושה כהן אותך מהו מוריה תמורתו של שם חליפיו כמה דאת אמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו (ויקרא כ"ז י"ט).

4. פרקי דרבי אליעזר - פרק ל

אמ' יצחק לאביו אבא קשור לי שתי ידי ושתי רגלי שלא אותך כגון הדבור היוצא מן הפה על שום אונס מיתה ונמצאתי מחלל כבוד אב וקשר שתי ידי ושתי רגליו ועקדו על גבי המזבח ואמץ את שתי זרועותיו ואת שתי ארכובותיו עליו וערך את האש ואת העצים ושלה ידו ולקח את המאכלה **וככהן גדול** הגיש את מנחתו ואת נסכו והב"ה יושב ורואה האב מעקיד בכל לב והבן נעקד בכל לבו ומלאכי השרת צועקים ובוכים שנ' הן אראלם צעקו חוצה ואמרו מלאכי השרת לפני הב"ה רבון כל העולמים נקראת רחום וחנון מי שרחמיו על מעשיו רחם על יצחק שהוא אדם וכן אדם ונעקד לפניך כבהמה אדם ובהמה תושיע ה' שנ' צדקתך כהררי קל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה' ר' יהודה אמר' כיון שהגיע החרב על צוארו פרחו ויצאה נפשו של יצחק וכיון שהשמיע קולו מבין הכרובים ואמ' לו אל תשלה ירך נפשו חזרה לגופו וקם ועמד יצחק על רגליו וידע יצחק שכך המתים עתידים להחיות ופתח ואמ' ברוך אתה ה' מחיה המתים ...

5. ספר אז ישיר - ירח האיתנים

זכות העקידה לדורות ❖ ————— ❖ אז ישיר ❖ קפט

סליחה מחילה וכפרה, וכדברי הריקאנטי. זוהי התפילה שאנו מתכוונים אליה ב'מי שענה לאברהם אבינו', כיון שהקב"ה נענה לבקשתו, ויום זה אכן נקבע לדורי דורות, כיום שבו יש לכלל ישראל, הזדמנות ואפשרות לכפר על מעשיהם.

❖ אברהם אבינו ככהן גדול

בפסיקתא (פרק מ') דרשו, מדוע נקרא הר המוריה, וז"ל הפסיקתא:

דבר אחר מוריה אמר לו רבון העולמים וכי כשר אני להקריבו כהן אני שם [בנו של נח] כהן גדול יבוא ויקבלו ממני אמר לו הקב"ה כשתגיע למקום אני מקדשך ועושה כהן אותך מהו מוריה תמורתו של שם חליפיו כמה דאת אמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו (ויקרא כז, י).

כלומר, אברהם אבינו הקשה, הלא איני ראוי להקריב, מכיון שאיני כהן, וענה לו הקב"ה, שהוא ממנה אותו כהן במקום שם, וע"כ נקרא הר המוריה, שהוא רמו, שאברהם נעשה תמורתו של שם.

מדברי הפסיקתא האלו אנו למדים, שאברהם נעשה כהן בהר המוריה לפני שעקד את יצחק, אך מדברי פרקי דרבי אליעזר, מבואר, שאברהם נעשה כהן גדול.

צא. ע"ע בספר בני יששכר (מאמרי חודש תשרי, מאמר ב'), שמבאר את הטעם למנהג, שמזכירים את העקידה כל יום בסליחות של עשרת ימי תשובה כהזכרה לתפילת אברהם בהר המוריה. עוד אפשר להוסיף על דרך זה, שהתשובה על מעשה העגל, ג"כ התקבלה ביום זה, ובעקבות זה, יום הכפורים אף נהיה יום של קבלת התורה, על ידי קבלת הלוחות השניות, שהם מסמלים תורה ותשובה.

צב. וז"ל פרקי דר"א (פרק ל"א):

אמר יצחק לאביו אבא קשור לי שתי ידי ושתי רגלי שלא אבעט אותך, כגון הדבור היוצא מן הפה על שום אונס מיתה, ונמצאתי מחלל כבוד אב, וקשר שתי ידי ושתי רגליו ועקדו על גבי המזבח, ואמץ את שתי זרועותיו ואת שתי ארכובותיו עליו, וערך את האש ואת

והשאלה העולה היא, מה המשמעות, ואיזה נפקא מינה יש, אם הוא נעשה כהן הדיוט או כהן גדול?

בפירוש הרד"ל לפרקי דר"א (פרק ל"א אות מ"ד), מביא בשם הזית רענן (לבעל המגן אברהם), הסבר מקורי, מדוע היה צורך, להעלות את אברהם אבינו, לדרגה של כהן גדול, וז"ל הרד"ל:

ובזית רענן כאן כתב שמפני שכשהיה שוחט את יצחק בנו היה אברהם נעשה אונן עליו והיה אסור להקריבו עוד לכן עשאו כהן גדול שכהן גדול מקריב אונן, ע"ש.

הרי, שאברהם אבינו, הוצרך להיות כהן גדול, כדי שיוכל לקיים [עכ"פ לפי מה שהוא חשב] את העקידה בשלמות, כיון שלאחר שחיטת יצחק, היה אברהם נעשה אונן, ואונן פסול לעבודה, וע"כ נעשה אברהם כהן גדול, כדי שיוכל להמשיך בעבודה. צצ צד

אך מוסיף הרד"ל, שלפי דברי הריקאנטי, שהעקידה היתה ביום הכפורים, מיושבת הקושיא היטב, וז"ל הרד"ל שם:

ולפי מ"ש הריקאנטי כאן שהעקדה היה ביוהכ"פ, א"כ מקום לומר שלכן אמר ככהן גדול, דוגמת כהן גדול העובד ביוהכ"פ שכל עבודות שבו ביום אינן כשרות אלא בו.

לפי דברי הריקאנטי, אין כאן תמיה כלל, מדוע הוצרך אברהם להיות כהן גדול, כי הלא ביום הכפורים היתה העקידה, וביוה"כ העבודה נעשית על ידי הכהן גדול בלבד, ולכן הוצרך להיות כהן גדול.

6. משך חכמה על בראשית פרק כא פסוק יד

ויקרא מלאך כו' אל הגר מן השמים - הנה בפ' לך כתוב ויאמר מלאך ד' כי היתה מדברת עמו כעם אדם מפני שהיתה רגילה עם מלאכים (רש"י שם טז, יג) כי בבית אברהם היו מצוים והיא צריכה לשוב לבית אברהם אבל כאן שנגרשה מביתו ולא שבה אליו עוד כתוב מן השמים שרק קולו שמעה אבל לא ראתה אותו, **ומה שכתוב בעקידה ויקרא מלאך כו' מן השמים כו' הוא לפי שבעת העקידה שהיה מקריב אברהם בנו להשי"ת היה אז התגלות אלקות כמו שהיה לכהן גדול ביום הכפורים לפניו לפני שש"ז נאמר (ויקרא טז, יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד ופי' בירושלמי (יומא א-ה) אפילו אותן שכתוב פניהם פני אדם לכן לא היו יכולין להיות על ההר אז רק קרא מן השמים שהמלאך לא היה יכול לגשת אל ההר לכן אמרו במדרש (בראשית רבה נה-י) כי אברהם היה ככהן גדול אז בעת העקידה ולכן לא היו יכולים המלאכים לבוא שמה ודו"ק בזה וזה שאמר אשר יאמר היום בהר ד' יראה.**

ובזה אתי שפיר מה דאמר בפסיקתא (בחדש השביעי פ"מ) ארץ המורי' כשתבוא להמקום אני מקדישך לכ"ג המורי' לשון חלפין כמו ואם המר ימיר תמורתו של שם כה"ג, היינו דכמו דאמרו אצל שופר בפ' ראוהו ב"ד (ראש השנה כו) כיון דלזכרון אתי כמאן דאתי בפנים דמי אם כן כאן דכל העקידה לזכרון וכמו דאמרו (בראשית רבה צד-ה) כאלו אפרו צבור ע"ג המזבחה וכמו דאמרו (ראש השנה טז סע"א) אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם **אם כן הך עבודה כאלו עשוי בפנים דמי בקדה"ק ובעני להיות כה"ג** ולזה כשתבוא למקום אני מקדשך שעבודתו מחנכתו כמו שאמרו ביומא דף י"ב בנטמא כה"ג ובא אחר תחתיו יעו"ש וכאן סודר המערכה מקדשתו ודו"ק.